Partner voor de publieke sector

Datum: 16 september 2026

De Sociaal Publieke Alliantie (SPA)

Wat als het ons wél lukt?!

Onze maatschappelijke beloften vragen om nieuwe gezamenlijke keuzes. Nederland doet, net als iedere samenleving, beloften aan haar burgers. Dat kinderen onderwijs kunnen volgen. Dat mensen toegang hebben tot zorg. Dat publieke dienstverlening beschikbaar blijft. Dat veiligheid, bestaanszekerheid en vertrouwen in instituties ook morgen bestaan.

Die beloften staan steeds vaker onder druk. Vergrijzing, arbeidsmarktkrapte, digitalisering, kunstmatige intelligentie en toenemende maatschappelijke complexiteit stellen onze samenleving voor grote uitdagingen. Deze ontwikkelingen houden zich niet aan sectorale grenzen. Gezondheid ontstaat niet alleen in de zorg. Personeelstekorten raken niet alleen de zorg, maar ook het onderwijs, de veiligheid en de overheid.

Het verder optimaliseren van afzonderlijke sectoren blijft noodzakelijk, maar is niet langer voldoende. Om onze maatschappelijke beloften waar te blijven maken, moeten we over sectorgrenzen heen kijken en samenwerken vanuit de maatschappelijke opgaven die ons verbinden.

De Sociaal Publieke Alliantie

Nederland kent veel organisaties, netwerken, overlegtafels en samenwerkingsverbanden die zich dagelijks inzetten voor het waarmaken van maatschappelijke beloften. De Sociaal Publieke Alliantie (SPA) is niet bedoeld om daar een nieuwe structuur naast te zetten of bestaande verantwoordelijkheden over te nemen. De SPA introduceert een gestructureerde en resultaatgerichte manier van samenwerken aan maatschappelijke opgaven die geen enkele partij, sector of bestuurslaag afzonderlijk kan oplossen.

De *opgavekamers* vormen de concrete werkwijze van de SPA. Hier brengen partijen hun kennis, ervaring en perspectieven samen, ontwikkelen zij nieuwe handelingsperspectieven en beproeven zij oplossingen in de praktijk. De SPA verbindt deze inzichten en ervaringen met bestaande organisaties en instituties, zodat succesvolle oplossingen hun weg vinden naar beleid, uitvoering en de praktijk.

Daarmee biedt de SPA een plek waar maatschappelijke opgaven centraal staan en waar kennis, ervaring en veranderkracht samenkomen.

De SPA moderniseert ook de sociale dialoog. Waar sociale partners traditioneel vooral binnen afzonderlijke sectoren met elkaar in gesprek gaan, organiseert de SPA een boven-sectorale dialoog rond maatschappelijke opgaven en publieke taken. Sociale partners blijven de belangen van hun achterban behartigen, maar nemen daarnaast een actieve rol in het vormgeven van de veranderingen die nodig zijn om maatschappelijke beloften ook in de toekomst waar te maken.

Versterken wat er al is

De SPA vertrekt vanuit een eenvoudig uitgangspunt: sterke instituties en samenwerkingsverbanden bestaan al. Sociale partners, overheden, uitvoeringsorganisaties, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties beschikken ieder over eigen verantwoordelijkheden, expertise en legitimiteit.

De meerwaarde van de SPA ligt in het verbinden van deze partijen. Juist bij vraagstukken die niet vanuit één organisatie of sector afzonderlijk kunnen worden opgelost, is samenwerking nodig. De alliantie biedt ruimte om gezamenlijk opgaven te analyseren, nieuwe perspectieven en oplossingen te ontwikkelen en daarmee te experimenteren. De inzichten en ervaringen die dit oplevert, vinden vervolgens hun weg naar bestaande organisaties, beleidsprocessen, fondsen, regio's en besluitvorming.

Maatschappelijke opgaven houden zich immers niet aan de grenzen van sectoren of domeinen. Gezondheid is bijvoorbeeld niet uitsluitend een opgave voor de zorg, maar wordt mede bepaald door onderwijs, werk, bestaanszekerheid, de leefomgeving en het handelen van burgers zelf. Arbeid beïnvloedt gezondheid, gezondheid beïnvloedt participatie en maatschappelijke weerbaarheid vraagt om samenwerking tussen sectoren, overheden, maatschappelijke organisaties en inwoners.

Als maatschappelijke opgaven domeinen overstijgen, moeten ook de samenwerking en oplossingen dat doen. Dat is precies waar de SPA aan bijdraagt.

Wat deze aanpak uniek maakt

De SPA werkt vanuit een vaste ontwikkelmethodiek. Elke opgave begint met een maatschappelijke belofte die we als samenleving overeind willen houden. Vervolgens wordt onderzocht welke ontwikkelingen deze belofte onder druk zetten en welke keuzes daardoor steeds langer worden uitgesteld. Daarna worden de tegenopgaven zichtbaar gemaakt: wat schuurt, welke belangen botsen en welke dilemma's ontstaan? Ook worden de blokkades onderzocht die verandering in de weg staan, bijvoorbeeld in wetgeving, financiering, organisatiegrenzen of bestaande werkwijzen.

Daarnaast wordt gekeken naar veelbelovende voorbeelden, aanpakken en nieuwe werkwijzen in de praktijk. Wat werkt hierin goed? Welke veranderingen zijn zichtbaar en wat kunnen we daarvan leren? Welke ontwikkelingen moeten we 'vangen', opschalen of versnellen?

Partner voor de publieke sector

Vanuit dat vertrekpunt ontwikkelen we meerdere handelingsperspectieven en mogelijke nieuwe samenwerkingsvormen. De meest kansrijke worden in de praktijk beproefd. Wat werkt, wordt vervolgens verbonden aan bestaande instituties, zodat resultaten kunnen doorwerken in beleid, uitvoering en samenwerking. De kern van de aanpak is eenvoudig: maatschappelijke belofte, uitgestelde keuzes, tegenopgaven, blokkades, handelingsperspectieven, experimenten en doorwerking. Juist deze lerende cyclus ontbreekt vaak wanneer complexe maatschappelijke vraagstukken uitsluitend via bestaande overlegstructuren worden benaderd.

De sociale dialoog, de opgavekamers, experimenten en het ontwikkelen van handelingsperspectieven zijn geen doel op zichzelf. De SPA stuurt op uitkomsten die bijdragen aan toekomstbestendige publieke taken en het blijvend waarmaken van maatschappelijke beloften. Wat werkt, wordt verankerd in bestaande afspraken, beleid, financiering en uitvoering en waar mogelijk opgeschaald.

Opgavekamers: de kern van de SPA

De SPA krijgt concreet vorm in de opgavekamers: tijdelijke ‘tussenruimtes’ en praktijkgerichte ontwikkelomgevingen waarin publieke en maatschappelijke partijen samenwerken aan een concrete maatschappelijke opgave.

Een opgavekamer start vanuit een maatschappelijke opgave die meerdere partijen raakt en die niemand alleen kan oplossen. Deelnemers brengen hun expertise, ervaring en verantwoordelijkheden in en werken gezamenlijk aan nieuwe handelingsperspectieven, concrete interventies en kansrijke experimenten. Het doel is niet om extra overlegstructuren te creëren, maar om bestaande kennis, ervaring en initiatieven met elkaar te verbinden en te versnellen. Een opgavekamer helpt deelnemers om sneller tot gezamenlijke inzichten, keuzes en oplossingen te komen dan wanneer iedere partij afzonderlijk opereert.

Iedere opgavekamer werkt volgens dezelfde aanpak:

- Het scherp definiëren van de maatschappelijke opgave.
- Het gezamenlijk analyseren van ontwikkelingen en knelpunten.
- Het onderzoeken van bestaande veelbelovende initiatieven en voorbeelden.
- Het expliciteren van noodzakelijke keuzes.
- Het ontwikkelen van nieuwe handelingsperspectieven en samenwerkingen.
- Het beproeven van oplossingen in de praktijk.
- Het ondersteunen van de doorwerking naar beleid, uitvoering en samenwerking.

Deze werkwijze maakt het mogelijk om ervaringen tussen opgaven te vergelijken, gezamenlijk kennis op te bouwen en succesvolle aanpakken breder toepasbaar te maken.

De SPA is van de deelnemende partners gezamenlijk. Sociale partners, overheden, kennisinstellingen, uitvoeringsorganisaties en maatschappelijke organisaties geven samen richting aan de maatschappelijke opgaven, de handelingsperspectieven en de doorwerking

daarvan. CAOP vervult als onafhankelijke backbone-organisatie een organiserende, verbindende en ondersteunende functie die deze samenwerking mogelijk maakt.

Werken vanuit maatschappelijke opgaven

De SPA richt zich op maatschappelijke opgaven die direct raken aan publieke dienstverlening, de arbeidsmarkt voor publieke taken en de kwaliteit van de sociale dialoog.

Elke opgavekamer werkt vanuit een aantal eenvoudige vragen:

- Welke maatschappelijke opgave vraagt nu om gezamenlijke actie?
- Waarom kunnen betrokken partijen dit niet afzonderlijk oplossen?
- Welke keuzes moeten explicieter worden gemaakt?
- Welke handelingsperspectieven bieden perspectief?
- Hoe zorgen we dat inzichten daadwerkelijk leiden tot verandering in praktijk, beleid en samenwerking?

De methodiek van de SPA is gebaseerd op inzichten uit veranderkunde, transitiekunde, bestuurskunde en sociale innovatie. Daarnaast betrekken we voor specifieke opgaven relevante wetenschappelijke kennis. Hierdoor ontstaat een herkenbare en reproduceerbare werkwijze die deelnemers helpt om complexe maatschappelijke vraagstukken systematisch aan te pakken.

De eerste vier opgavekamers

Om de samenwerking concreet te maken, start de SPA met vier opgavekamers. Deze thema's zijn gekozen op basis van maatschappelijke ontwikkelingen én gesprekken met sociale partners, publieke organisaties, regionale samenwerkingsverbanden, overheden en kennisinstellingen.

Opgavekamer 1: Talent en arbeidsmarkt voor publieke taken

Hoe zorgen we ervoor dat publieke taken ook in de toekomst uitgevoerd kunnen blijven worden, terwijl arbeid, vaardigheden en middelen steeds schaarser worden? De arbeidsmarktkrapte raakt inmiddels vrijwel alle publieke sectoren. Veel organisaties vissen in dezelfde vijver van professionals en zoeken vergelijkbare competenties.

Deze opgavekamer richt zich op opgaven als:

- regionale samenwerking rond arbeidsmarkt en talentontwikkeling;
- mobiliteit tussen publieke sectoren;
- nieuwe leer- en ontwikkelpaden;
- werkzekerheid en loopbaanontwikkeling;
- de inzet van technologie en AI ter ondersteuning van professionals.

De ambitie is een arbeidsmarkt die niet afzonderlijke sectoren versterkt, maar publieke dienstverlening als geheel toekomstbestendig houdt.

Opgavekamer 2: Gezondheid
Hoe organiseren we publieke taken zó dat zij bijdragen aan een gezonde samenleving? Gezondheid ontstaat niet alleen in de zorg. Ook werk, onderwijs, bestaanszekerheid, wonen, leefomgeving en sociale relaties bepalen in belangrijke mate of mensen gezond kunnen leven en blijven werken. Daarom onderzoekt deze opgavekamer hoe publieke taken gezamenlijk kunnen bijdragen aan gezondheid, preventie en kwaliteit van leven

Deze opgavekamer richt zich op:

- preventie als vanzelfsprekend onderdeel van publieke dienstverlening;
- samenwerking over domeinen heen;
- gezondheid en duurzame inzetbaarheid;
- gezamenlijke verantwoordelijkheid voor gezondheidsbevordering.

De ambitie is een samenleving waarin gezondheid eerder wordt versterkt dan achteraf gerepareerd.

Opgavekamer 3: Maatschappelijke weerbaarheid
Welke publieke taken moeten onder alle omstandigheden beschikbaar blijven, en wat vraagt dat van onze samenwerking en van de samenleving? Crises en langdurige verstoringen laten zien hoe afhankelijk publieke organisaties van elkaar zijn.

Deze opgavekamer richt zich op:

- gezamenlijke prioritering van publieke taken;
- sectoroverstijgende samenwerking;
- inzet van mensen en middelen tijdens crises;
- bestuurlijke en organisatorische weerbaarheid;
- samenwerking met de samenleving (ipv alleen voor de samenleving)
- het versterken van vertrouwen in publieke dienstverlening.

De ambitie is een samenleving die ook onder druk haar publieke beloften kan blijven waarmaken.

Strategisch maatschappelijk rendement
Strategisch maatschappelijk rendement vervult voorlopig een dwarsdoorsnijdende functie binnen de SPA. Het ontwikkelt het afwegingskader waarmee de verschillende opgavekamers maatschappelijke waarde, uitvoerbaarheid, arbeidsbesparing, technologische ontwikkelingen en brede welvaart kunnen wegen. Op termijn kan dit uitgroeien tot een afzonderlijke opgavekamer of tot meerdere thematische ontwikkellijnen

Uitnodiging: bouw mee aan de opgavekamers

Maatschappelijke beloften staan onder druk. Sectorale optimalisatie alleen is niet meer voldoende. Daarom moderniseren en verbreden we de sociale dialoog. De SPA organiseert een nieuwe, gestructureerde manier van samenwerken rond maatschappelijke opgaven. In opgavekamers ontwikkelen, beproeven en verankeren partners nieuwe handelingsperspectieven.

Partner voor de publieke sector

Zo werken we aan toekomstbestendige publieke taken en het blijvend waarmaken van maatschappelijke beloften. De eerste opgavekamers bieden daarvoor een concreet startpunt.

Wij nodigen organisaties uit om zich aan deze opgavekamers te verbinden door:

- expertise en praktijkervaring in te brengen;
- mee te denken over gezamenlijke handelingsperspectieven;
- deel te nemen aan experimenten en leertrajecten;
- bij te dragen aan kennisontwikkeling en doorwerking.

De inzet is flexibel en afhankelijk van de rol, expertise en mogelijkheden van iedere deelnemende organisatie. Het uitgangspunt is eenvoudig: bijdragen waar u het meeste verschil kunt maken. Samen kunnen we sneller leren, beter samenwerken en meer maatschappelijke impact realiseren dan afzonderlijk mogelijk is.

Wilt u meebouwen aan één van de eerste opgavekamers en bijdragen aan oplossingen voor de grote publieke vraagstukken van morgen? Dan nodigen wij u uit om zich aan te sluiten bij de Sociaal Publieke Alliantie.

Dit brengt ons terug bij de vraag waarmee deze notitie begon: **wat als het ons wél lukt?!**